

สมพุทธ ธุระเจน. (2558, ตุลาคม) “จากตราสัญลักษณ์ ๑๒ นักขัตตรู่เสาไฟ”
สารนครศรีธรรมราช. 45(10) : หน้า 68-72.

ร้อยเรื่องเมืองนคร

จากตราสัญลักษณ์ ๑๒ นักขัตตรู่เสาไฟ

สมพุทธ ธุระเจน / เรียบเรียง

คนต่างถิ่นที่ผ่านตัวเมืองนครศรีธรรมราชคงจะแปลกใจที่เห็นรูปสัตว์หลายชนิดอยู่บนเสาไฟตามถนนสายหลักในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช บทความนี้จึงมุ่งไขข้อข้องใจ และให้ความรู้แก่คนรุ่นใหม่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ตอบคำถามแก่ใครต่อใครเขาได้

ประการแรก คือ รูปสัตว์ต่างๆ ซึ่งมี ๑๒ ชนิด ได้แก่ หนู วัว เสือ กระต่าย งูใหญ่ งูเล็ก ม้า แพะ ลิง ไก่ หมาและหมู ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของปีนักษัตร คำว่า “นักขัต” อ่านว่า “นักสัด” ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า ชื่อรอบเวลากำหนด ๑๒ ปี เป็น ๑ รอบ เรียกว่า ๑๒ นักขัต โดยกำหนดให้สัญลักษณ์เป็นเครื่องหมายในปีนั้นๆ คือ

ปีชวด-หนู	ปีฉลู-วัว
ปีขาล-เสือ	ปีเถาะ-กระต่าย
ปีมะโรง-งูใหญ่	ปีมะเส็ง-งูเล็ก
ปีมะเมีย-ม้า	ปีมะแม-แพะ
ปีวอก-ลิง	ปีระกา-ไก่
ปีจอ-หมา	ปีกุน-หมู

ในสมัยที่พระเจ้าศรีธรรมโศกราชครองเมืองนครศรีธรรมราช ราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ มี หัวเมืองใกล้เคียง ๑๒ หัวเมือง อยู่ภายใต้การปกครองของเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งได้แก่

๑. เมืองสายบุรี ใช้รูปหนู เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นอำเภอในจังหวัดปัตตานี
๒. เมืองตานี ใช้รูปวัว เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบัน คือ จังหวัดปัตตานี
๓. เมืองกลันตัน ใช้รูปเสือ เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐ ในประเทศมาเลเซีย
๔. เมืองปะหัง ใช้รูปกระต่าย เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐในประเทศมาเลเซีย
๕. เมืองไทรบุรี ใช้รูปงูใหญ่ เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันมีฐานะเป็นรัฐ ในประเทศมาเลเซีย เรียกว่า รัฐเคดาห์ (Kedah)
๖. เมืองพัทลุง ใช้รูปงูเล็ก เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบัน คือ จังหวัดพัทลุง
๗. เมืองตรัง ใช้รูปม้า เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบัน คือ จังหวัดตรัง
๘. เมืองชุมพร ใช้รูปแพะ เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบัน คือ จังหวัดชุมพร
๙. เมืองบันทายสมอ ใช้รูปลิง เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๐. เมืองสะอูเสา ใช้รูปไก่ เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคืออำเภอกาญจนดิษฐ์ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๑. เมืองตะกั่วถลาง ใช้รูปสุนัข เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบัน คืออำเภอตะกั่วป่า ในจังหวัดพังงา

สมพุทธ ธุระเจน. (2558, ตุลาคม) “จากตราสัญลักษณ์ 12 นักษัตรสู่เสาไฟ”
สารนครศรีธรรมราช. 45(10) : หน้า 68-72.

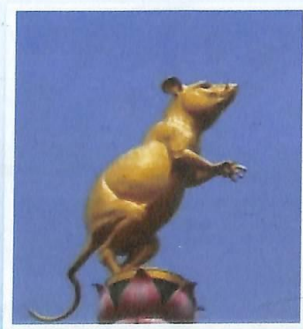
๑๒.เมืองกระบุรี ใช้รูปหนู เป็นตราประจำเมือง ปัจจุบันคือ อำเภอกระบุรี ในจังหวัดระนอง เมืองเหล่านี้ได้ชื่อว่า “เมือง ๑๒ นักษัตร”

เมื่อจังหวัดนครศรีธรรมราช จะต้องมีการตราประจำเมืองในปี พ.ศ.๒๔๘๓ จึงได้กำหนดให้ตราประจำเมือง ๑๒ นักษัตร เป็นส่วนหนึ่งของตราประจำเมืองนครศรีธรรมราช โดยมีพระบรมธาตุเจดีย์เปล่งรัศมี มีวงกลมล้อมรอบด้วยรูป ๑๒ นักษัตร

เมื่อเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จะติดตั้งเสาไฟฟ้าตามถนนสายหลักในเขตเทศบาล ช่างได้ออกแบบให้มีรูป ๑๒ นักษัตร รวมอยู่ด้วย โดยให้ชื่อว่า เสาไฟฟ้าประติมากรรม ๑๒ นักษัตร ตามตราสัญลักษณ์ของจังหวัด เสาไฟดังกล่าวจึงประกอบด้วย

๑. รูปสัตว์ต่างๆตามปีนักษัตร

สมพุทธ ธุระเจน. (2558, ตุลาคม) “จากตราสัญลักษณ์ 12 นักขัตราไสไฟ”
สารนครศรีธรรมราช. 45(10) : หน้า 68-72.

๒. รูปหัวนม (อ่านว่า นนม)

๓. ลายไทย

๔. ตราสัญลักษณ์ของเทศบาลนครศรีธรรมราช

รูปแบบของเสาไฟฟ้าประติมากรรม ๑๒ นักขัตรา

สมพุทธ ชูระเจน. (2558, ตุลาคม) “จากตราสัญลักษณ์ 12 นักขัตราวุฒิสภาไฟ”
สารนคคร์ธรรมาษ. 45(10) : หนา 68-72.

เสาไฟฟาประติมากรรมจะมี ๒ รูปแบบ คือ เสาไฟฟาประติมากรรมกึ่งคู และเสาไฟฟาประติมากรรมกึ่งเดี่ยว ขึ้นอยูกับบริเวณที่ติดตั้ง คือถนนที่มีเกาะกลางจะติดตั้งบนเกาะกลาง ใช้เสาไฟฟาประติมากรรมกึ่งคู ส่วนถนนที่ไม่มีเกาะกลางจะติดตั้งบนทางเท้า เป็นเสาไฟฟาประติมากรรมกึ่งเดี่ยว ปัจจุบันถนนสายหลักในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช ที่ได้ติดตั้งเสาไฟฟาประติมากรรมไปแล้ว คือ

๑. ถนนราชดำเนิน ตั้งแต่สี่แยกตลาดแขกไปถึงสี่แยกหัวถนน

๒. ถนนกะโรม ตั้งแต่สะพานท่าเรียนไปถึงสี่แยกเบญจมา

